

Počastitev slovenskega kulturnega praznika ter odkritje spomenika pesniku in pisatelju Ivanu Robu

Robova hiša, Ulica Prekomorskih brigad 58, 5290 Šempeter pri Gorici

Petek 07. 02. 2020 ob 17.00

Organizator: Občina Šempeter-Vrtojba

Vstopnina: Vstop prost

Vabljeni pred Robovo hišo (Ulica Prekomorskih brigad 58, Šempeter pri Gorici) na **Počastitev slovenskega kulturnega praznika ter odkritje spomenika pesniku in pisatelju Ivanu Robu.**

Kulturni program oblikujejo Maja Pangos, dr. Zoran Božič, Martin Ramoveš in učenci OŠ Šempeter pri Gorici.

Prireditev nastala v sodelovanju z:

Lavro Rob (nečakinja pesnika Ivana Roba), Kulturno umetniškimi društvom Šempeter, Slavističnim društvom Nova Gorica in Osnovno šolo Ivana Roba Šempeter pri Gorici

Karikatura: Ivan Rob mlajši (nečak pesnika Ivana Roba)

Zoran Božič: SMRT IN VEČNO ŽIVLJENJE IVANA ROBA

Spoštovane in spoštovani.

Ko pred hišo, v kateri je Ivan Rob preživel zgodnje otroštvo in se za kratek čas natanko pred sto leti s starši vrnil iz begunstva v gorenjskem Kranju, primorskemu domoljubu in pomembnemu slovenskemu pesniku odkrivamo doprski kip, se moramo najprej vprašati, kdo in kaj je bil ta nadarjeni mladenič, ki je skoraj še v Kristusovih letih v vojni vihri končal svojo življenjsko in s tem tudi ustvarjalno pot. Prešeren je ob nenadni izgubi prijatelja Čopa zapisal, da »mlad umrje, kogar bogovi ljubijo«, in isto bi lahko rekli za Ivana Roba, če ne bi dogajanje v številnih desetletjih po njegovi smrti bolj kazalo na to, da so na tega izjemnega satiričnega poeta bogovi preprosto pozabili. Ko danes Ivan Rob dokončno vstaja iz pozabe, si ga kot osebnost priključimo in skušajmo ponazoriti kar z avtobiografsko pesniško oznako:

*Vem le to:
nemiren sem kot živo srebro.
Jaz nisem rojen, da bi se zvezdam vzdihoval
in ne da bi prodal
za kup zlata se – hlapec, teleban –
in ne zato, da želel bi na svetu raj ...
in ne zato, da upognem vrat,
ponižen tlačan.*

Ivan Rob, ki se je po podpisu rapalske pogodbe in vzniku fašizma vračal v domače kraje, je vedel, kaj je zatiranje, poniževanje, odrekanje pravice do materinega jezika. Ko so ga ravno v času ključnega preobrata pri Stalingradu februarja leta 1943 kot upornika in borca za osvoboditev zajeli Italijani, ni prosil za milost, ni klečeplazil pred okupatorskim oficirjem, pač pa je italijanskemu poročniku v njegovi materinščini zabrusil: »Kdor umre za domovino, je živel dovolj.« S tem je izpričal ne samo pokončnost in pogum, pač pa visoko kulturo z zelo jasnim sporočilom: če so Italijani v borbah za združitev Italije imeli pravico braniti domovino pred avstrijskimi gospodarji, jo imamo tudi Slovenci pravico braniti pred osvajalci z jugozahoda. Ob tem pa se je že prej zavedal, da je vsaka vojna neizpodbitno zlo, kar je zelo natančno in še danes aktualno izrazil v prepesnitvi Gregorčičeve lirične pesmi Mavrica:

*Gori na stolu bog vojne sedi,
bombici vsaki on srečo deli:
pade na polje – ožge zelenjad,
kane na drevje – uničen je sad,
bomba na njivi – vse žito zgori,
bomba na trti – več vinčeca ni.
Beda se spušča na sleherno stvar,
kadar zaliva jekleni vrtnar.*

Ivan Rob je pisal poezijo in prozo, resnobno lirsko in tudi bolj humorno, satirično poezijo. Slednja v očeh literarnih zgodovinarjev nima enake cene kot tragična pripoved ali izpoved. To dejstvo potrjuje tudi odnos prešernoslovcev do zelo raznovrstnih pesmi slavnega Vrbljana: najvišje vrednotijo resnobne, čeprav težko razumljive in zelo abstraktne pesmi, tiste preproste in zabavne, kot je npr. humorna zbadljivka o Svetem Senanu, pa so jim manjvredne. In vendar je tudi satirična poezija lahko vrhunska umetnina, prav tako bridka in opominjajoča in visoko etična. Naj to svojo trditev ponazorim z verzi iz pesmi Ljubljani. Gre za parodično prepesnitev nam tako ljube pesmi Soči, ki jemlje navdih iz lenobnega in barjansko zatohlega toka znamenite reke, ki preči slovensko prestolnico:

*Kalna si, hči dolin!
Ti meni si neljuba znanka,
spomin na dolge šolske dni,
od Laha se mi zdiš poslanka,
nesoča srd, ki ne skopni.
Vrag vzemi te tu sred ravni! ...*

Vrhunec Robove poezije pa je nedvomno Deseti brat, mojstrska predelava in nadgradnja in aktualizacija prvega slovenskega romana. Duhoviti zapleti in razpleti, lirični in humorni prizori krasijo to pripoved v verzih, posebno umetnino prav zaradi izjemnega bogastva pesniškega jezika. Takole Rob opiše in oriše prihod domačega učitelja Lovreta Kvasa na Slemenice:

*Znoči se. Mesec se prikaže.
Čuj, zvonček poje prek dolin,
nekje se slavček milo zlaže
v tolažbo srčnih bolečin. –
Ker na markacije ni pazil,
s poti je prave Kvas zagazil.
Po rdečih krogih v dvojno stran
ozira se oko zaman,
in da še večja je nesreča,
ga v mraku tem orožnik sreča.*

*Oko postave ga ustavi,
zapiše ga in dalje gre.
To Kvasa v slabo voljo spravi,
po cesti peš krevsa molče.
Dekle priziblje se naproti,
povpraša jo po pravi poti.
Da se je zmotil, mu veli,
naj se obrne, z njo naj hodi,
da rada pravo pot ga vodi.
Vesel vštric nje naš Kvas hiti.*

*Kaj Kvas ji je med potjo kvasil,
tega nikomur ne povem.
Morda jo je celo poljubil,
a jaz o tem prav nič ne vem.
To mogel bi vam razodeti
le mesec, ta zvedavi ptič,
ki ni ga sram na zemljo zreti,
ko z deklico kramlja fantič.
A to mu moramo priznati,
da zna kot kavalir molčati.*

Naj sklenem. Ivan Rob ni France Prešeren in niti ni hotel biti France Prešeren. Je drugačen, je poseben, a vendarle dragocen pesnik in domoljub. Lahko smo zadovoljni in ponosni, da smo ga imeli in da njegove ustvarjalne bisere še vedno imamo. Ivan Rob, iskrena hvala.

(ŠEMPETER, 7. FEBRUAR 2020)